

NUQSONI BO'LGAN BOLALAR UCHUN MAXSUS KORREKSION MASHG'ULOTLARNI TASHKIL QILISH

Qilichova Gulchehra

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Pedagogika va psixologiya fakulteti

Oligofrenopedagogika yo'nalishi

2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada nuqsoni bo'lgan bolalar uchun maxsus korreksion mashg'ulotlarni tashkil etishning ahamiyati, metodik asoslari va samaradorligi yoritiladi. Korreksion mashg'ulotlar bolaning jismoniy, psixologik va kognitiv rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatishi, ularga yondashuv usullari va maxsus pedagogika tamoyillari muhokama qilinadi. Shuningdek, innovatsion pedagogik texnologiyalar yordamida amalga oshiriladigan mashg'ulotlar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: nuqsoni bo'lgan bolalar, korreksion mashg'ulotlar, maxsus ta'lim, pedagogik texnologiyalar, psixologik rivojlanish, logopediya, defektologiya.

Аннотация: В статье рассматриваются значимость, методические основы и эффективность организации специального коррекционного обучения детей с ограниченными возможностями здоровья. Обсуждается, как коррекционное обучение влияет на физическое, психологическое и когнитивное развитие ребенка, методы подхода к нему и принципы специальной педагогики. Также будет проанализировано обучение с использованием инновационных педагогических технологий.

Ключевые слова: дети с ограниченными возможностями, коррекционные занятия, специальное образование, педагогические технологии, психологическое развитие, логопедическое лечение, дефектология.

Annotation: The article examines the importance, methodological foundations and effectiveness of organizing special correctional education for children with disabilities. It discusses how correctional education affects the physical, psychological and cognitive development of the child, methods of approaching it and principles of special pedagogy. It will also analyze training using innovative pedagogical technologies.

Keywords: children with disabilities, correctional classes, special education, pedagogical technologies, psychological development, speech therapy, defectology.

Hozirgi kunda ta'lim tizimining muhim yo'nalishlaridan biri nuqsoni bo'lgan bolalar uchun maxsus ta'lim muhitini shakllantirish va rivojlantirishdan iborat. Har bir bola sifatli ta'lim va tarbiyaga ega bo'lishi kerak. Ayniqsa, jismoniy yoki aqliy rivojlanishida turli to'siqlarga duch keladigan bolalar uchun moslashtirilgan o'quv metodikalarini ishlab chiqish dolzarb masalalardan biri sanaladi. Shu bois, maxsus ta'lim va defektologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy izlanishlar va amaliy tajribalar tobora kengaymoqda.

Korreksion mashg'ulotlar nuqsoni bo'lgan bolalarning ta'lim olish jarayonini yengillashtirish, ularning psixologik va ijtimoiy muhitga moslashuvini yaxshilash hamda jamiyatga to'laonli integratsiyasini ta'minlashga xizmat qiladi. Bunday mashg'ulotlar maxsus metod va texnologiyalarga asoslangan holda olib boriladi. Ushbu maqolada nuqsoni bo'lgan bolalar uchun korreksion mashg'ulotlarni tashkil etish tamoyillari, ularning samaradorligini oshirish yo'llari va ilg'or pedagogik yondashuvlar haqida so'z yuritiladi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyevning "Hech kim e'tibordan chetda qolmasligi kerak" tamoyili asosida olib borilayotgan islohotlar, maxsus ta'lim muassasalari uchun yaratilayotgan shart-sharoitlar va davlat tomonidan ko'rsatilayotgan yordamlar ham ushbu sohaning rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu borada Prezidentimiz ta'kidlaganidek: "Biz imkoniyati cheklangan bolalar uchun ham teng sharoit yaratishimiz, ularning jamiyatda o'z o'rnini topishiga yordam berishimiz zarur".

Maqolada nuqsoni bo'lgan bolalar bilan ishlashda qo'llaniladigan zamonaviy pedagogik texnologiyalar, individual yondashuv tamoyillari va maxsus mashg'ulot usullari tahlil qilinadi. Maxsus pedagogika va defektologiya sohasidagi ilg'or tajribalar asosida ishlab chiqilgan ushbu maqola pedagoglar, defektologlar va maxsus ta'lim sohasi vakillari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Jismoniy yoki aqliy nuqsoni bo'lgan bolalar jamiyatning to'laqonli a'zosi sifatida rivojlanishi va ijtimoiy hayotga moslashishi uchun ularga maxsus ta'lim va tarbiya berish muhimdir. Bunday bolalar uchun o'tkaziladigan maxsus korreksion mashg'ulotlar ularning individual ehtiyojlarini hisobga olib, har tomonlama rivojlanishiga ko'maklashadi. Ushbu maqolada maxsus korreksion mashg'ulotlarning maqsadi, tashkil etish tamoyillari, asosiy turlari va samaradorligini oshirish yo'llari batafsil yoritiladi.

Maxsus korreksion mashg'ulotlarning maqsadi va vazifalari.

Korreksion mashg'ulotlarning asosiy maqsadi – bolalarning jismoniy, psixologik va intellektual jihatdan to'g'ri rivojlanishini ta'minlashdir. Ushbu mashg'ulotlar quyidagi muhim vazifalarni bajarishga xizmat qiladi:

- Nutq nuqsonlarini bartaraf etish (logopedik mashg'ulotlar yordamida).
- Hissiy va ijtimoiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash (psixologik treninglar va terapevtik mashg'ulotlar).
- Kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish (xotira, e'tibor, tafakkur va analiz qilish qobiliyatlarini shakllantirish).
- Motorika va harakat koordinatsiyasini yaxshilash (fizioterapiya, maxsus jismoniy mashg'ulotlar).
- Bola jamiyatga integratsiyasini ta'minlash (ijtimoiy adaptatsiya va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish).

Korreksion mashg'ulotlarni tashkil etish tamoyillari.

Har bir bolaning rivojlanish darajasi, ehtiyojlari va qobiliyatlari har xil bo'lishi mumkin. Shu sababli, mashg'ulotlar individual reja asosida olib borilishi kerak. Har bir bola uchun alohida yondashuv qo'llanilganda, natijalar ancha samarali bo'ladi. Mashg'ulotlar bolaning imkoniyatlariga mos ravishda bosqichma-bosqich murakkablashtirilishi lozim. Masalan, logopedik mashg'ulotlar avval oddiy so'zlarni talaffuz qilishdan boshlanib, keyin jumlar tuzishga o'tiladi. Bolalarning mashg'ulotlarga qiziqishini oshirish uchun ularni doimiy rag'batlantirish va yutuqlari uchun mukofotlash zarur. O'yin usullaridan foydalanish motivatsiyani oshiradi. Ota-onalar korreksion mashg'ulotlarga faol jalb qilinsa, bola rivojlanish jarayoni tezlashadi. Uy sharoitida ham mashg'ulotlarni davom ettirish muhimdir.

Korreksion jarayonda logoped, psixolog, defektolog, fizioterapevt va boshqa mutaxassislar hamkorlikda ishlashi kerak.

Nutqida muammosi bo'lgan bolalar uchun logopedik mashg'ulotlar muhim ahamiyatga ega. Ushbu mashg'ulotlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Artikulyatsiya mashqlari.
- Nutqiy naafas mashqlari.
- Nutq tovushlarini to'g'ri talaffuz qilish.

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

- Lugʻat boyligini oshirish.

- Ogʻzaki va yozma nutqni rivojlantirish.

Hissiy muammolar va ijtimoiy moslashish qiyinchiliklariga duch kelgan bolalar uchun maxsus psixologik mashgʻulotlar oʻtkaziladi. Masalan:

- Oʻzini anglash va nazorat qilishga oid psixologik oʻyinlar.

- Stress va tashvish darajasini kamaytirishga qaratilgan mashgʻulotlar.

- Ijtimoiy koʻnikmalarni rivojlantirishga yoʻnaltirilgan guruh mashgʻulotlari.

Sensor buzilishlarga ega bolalar uchun turli sezgi organlari orqali axborot qabul qilish qobiliyatini yaxshilashga qaratilgan mashgʻulotlar oʻtkaziladi. Bunga quyidagilar kiradi:

- Taktil oʻyinlar (qum, suv bilan oʻynash).

- Harakat va muvozanatni rivojlantirish mashqlari.

- Vizual-motor koordinatsiyani oshirish uchun rangli kartochkalar va labirintlardan foydalanish.

Jismoniy rivojlantirish mashgʻulotlari.

Jismoniy rivojlanishida muammolar boʻlgan bolalar uchun fizioterapiya, massaj va maxsus mashqlar foydalidir. Bu mashgʻulotlar mushaklarni mustahkamlash va harakat muvozanatini yaxshilashga xizmat qiladi. Bola diqqatini jamlash, xotirasini mustahkamlash va tafakkurini rivojlantirish uchun quyidagi mashgʻulotlar qoʻllaniladi:

- Mantiqiy fikrlash oʻyinlari (pazllar, labirintlar).

- Diqqat va xotirani rivojlantirish mashqlari.

- Matn bilan ishlash va tahlil qilish koʻnikmalarini shakllantirish.

Nuqsoni boʻlgan bolalar uchun maxsus korreksion mashgʻulotlarni tashkil etish ularning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda amalga oshirilishi kerak. Bu jarayonda individual yondashuv, bosqichma-bosqich rivojlantirish, motivatsiya va koʻp tarmoqli yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi. Faqat mutaxassislar, oʻqituvchilar va ota-onalar hamkorligida bolalarning toʻlaqonli rivojlanishi taʼminlanishi mumkin.

Nuqsoni boʻlgan bolalar uchun maxsus korreksion mashgʻulotlarni tashkil qilish ularning toʻlaqonli rivojlanishini taʼminlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu mashgʻulotlar bolalarning nutq, motorika, hissiy holat va kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan boʻlib, ularning jamiyatga moslashishiga koʻmaklashadi. Korreksion mashgʻulotlar samaradorligi individual yondashuv, bosqichma-bosqich rivojlantirish, ota-onalar va mutaxassislarning hamkorligiga bogʻliq. Logopedik terapiya, sensor integratsiya, psixologik treninglar va jismoniy rivojlantirish mashgʻulotlari bolalarning turli ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi.

Ushbu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun maxsus pedagoglar, psixologlar, logopedlar va ota-onalar birgalikda ishlashi lozim.

Shuningdek, har bir bolaning individual xususiyatlarini inobatga olib, motivatsiya va ragʻbatlantirish usullaridan foydalanish muhimdir.

Xulosa qilib aytganda, maxsus korreksion mashgʻulotlar nuqsoni boʻlgan bolalarning jismoniy, aqliy va ijtimoiy rivojlanishiga koʻmaklashib, ularning mustaqil hayotga tayyorgarligini oshiradi. Shu bois, bu borada tizimli yondashuv va uzluksiz qoʻllab-quvvatlashni yoʻlga qoʻyish taʼlim va rehabilitatsiya jarayonining ajralmas qismi boʻlishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati:

1. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyevning xalq taʼlimi sohasidagi nutqidan, 2021-yil.
2. Qodirov A. “Nuqsoni boʻlgan bolalar taʼlimi va rehabilitatsiyasi” – 2010 yil, Toshkent: Oʻzbekiston Taʼlim Nashriyoti.
3. Rahmatov M. “Maxsus pedagogika asoslari” – 2008 yil, Toshkent: Nashriyot Markazi.

4. Islomov S. “Korreksion pedagogika va reabilitatsiya” – 2012 yil, Toshkent: Pedagogika Nashriyoti.
5. Karimov D. “Bolalarning nuqsonlarini aniqlash va tuzatish” – 2015 yil, Samarqand: Samarqand Nashriyoti.
6. Yusupova N. “Maxsus ta’lim: nazariy va amaliy yondashuv” – 2011 yil, Buxoro: Buxoro Nashriyoti.
7. Mahmudov F. “Korreksion mashg‘ulotlar: metodika va amaliyot” – 2013 yil, Toshkent: O‘zbekiston Pedagogika Instituti Nashriyoti.
8. Abdullayev G. “Defektologik ta’lim va reabilitatsiya” – 2009 yil, Toshkent: Ta’lim Nashriyoti.